

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ
КАФЕДРА ЕПІЗООТОЛОГІЇ ТА ПАРАЗИТОЛОГІЇ**

Робоча програма (силабус) освітнього компонента

фахова вибіркова дисципліна 5

(Ветеринарне обслуговування птахівництва)

вибірковий

(обов'язковий / вибірковий)

Реалізується в межах освітньої програми

«Ветеринарна медицина»

(назва)

за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина»

(шифр, назва)

на другому (магістерському) рівні вищої освіти

Суми – 2022

Розробник: О.І. Касяненко Касяненко О.І., д.в.н., професор
завідувач кафедри епізоотології та паразитології
(підпис) (прізвище, ініціали) (вчений ступінь та звання, посада)

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри епізоотології та паразитології (назва кафедри)	протокол від «15» червня 2022 року №15	
	Завідувач кафедри	<u>О.І. Касяненко</u> (підпис) Касяненко О.І. (прізвище, ініціали)

Погоджено:

Гарант освітньої програми Л.Г. Улько Улько Л.Г.
(підпис) (ПІБ)

Декан факультету, де реалізується освітня програма

(підпис) О.Л. Нечипоренко Нечипоренко О.Л.
(ПІБ)

Рецензія на робочу програму (додається) надана:

Р.В. Петров
(ПІБ)

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації

Ф. Баран (Ф. Баран)
(підпис) (ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 29.06 2022 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1.	Назва ОК	фахова вибіркова дисципліна 5 (Ветеринарне обслуговування тварин за видами)			
2.	Факультет/кафедра	Факультет ветеринарної медицини / кафедра епізоотології та паразитології			
3.	Статус ОК	Вибірковий компонент ОП			
4.	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК для (заповнюється для обов'язкових ОК)				
5.	ОК може бути запропонований для (заповнюється для вибіркового ОК)	«Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»			
6.	Рівень НРК	7 рівень			
7.	Семестр та тривалість вивчення	6 семестр, 15 тижнів			
8.	Кількість кредитів ЄКТС	5,0			
9.	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота(заняття)			Самостійна робота
		Лекційні	Практичні/семінарські	Лабораторні	
		-	-	44	
10.	Мова навчання	Українська			
11.	Викладач/Координатор освітнього компонента	д.в.н., професор Касяненко О.І.			
11.1	Контактна інформація	Корп. 3, каб. 81, Тел.: +8(096) 069 09 02; viber +8(095) 615 39 02 oksana_kasjanenko@ukr.net			
12.	Загальний опис освітнього компонента	Освітній компонент пов'язаний із загальним цілями ОП та охоплює аспекти на яких ґрунтуються ветеринарні основи забезпечення ветеринарного обслуговування продуктивної птиці. Вивчення дисципліни посилює основний компонент «Етологія і благополуччя тварин» і надає додаткові поглиблені знання щодо ветеринарного супроводу птахівництва на основі комплексної оцінки системи ветеринарно-санітарних заходів у птахівництві та проведення діагностики, лікування та профілактики захворювань птиці в умовах виробництва.			
13.	Мета освітнього компонента	Метою освітнього компонента є формування у студентів здатності динамічно поєднувати знання, уміння, комунікативні навички, розв'язувати комплексні проблеми під час професійної діяльності та використовувати методи профілактики, діагностики, лікування продуктивної птиці за інфекційних хвороб та впроваджувати інноваційні технології у професійну діяльність.			
14.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми	Освітній компонент базується на основі вивчення ОК: Гігієна і санітарія, Етологія і благополуччя тварин, Генетика,			

	компонентами ОП	Фізіологія тварин
15.	Політика академічної доброчесності	Під час вивчення ОК не допускаються будь-які прояви академічної недоброчесності. При виявленні порушення академічної доброчесності (списування, академічний плагіат) виконане завдання не зараховується і направляється на повторне виконання. Інструментами протидії порушенням академічної доброчесності є системи Plagiarism check algorithm . У випадку виникнення порушень реагування відбувається відповідно до нормативної документації щодо академічної доброчесності учасників освітнього процесу в Сумському НАУ (https://snau.edu.ua/viddil-zabezpechennya-yakosti-osviti/zabezpechennya-yakosti-osviti/akademichna-dobrochesnist/).
16.	Посилання на курс у системі Moodle	https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=5093

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»	Як оцінюється РНД
ДРН 1. Визначати і застосовувати систему ветеринарно-санітарних заходів в умовах птахівничих господарств.	Рейтинговий контроль за 100-бальною шкалою оцінювання ЄКТС. Полікритеріальна оцінка поточної роботи здобувачів вищої освіти: опитування теоретичних питань, оцінка рівня знань, продемонстрованих на лабораторно-практичних заняттях; тест множинного вибору; самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань самостійної роботи здобувачів вищої освіти (результати тестування, підготовка презентацій, презентаційна доповідь самостійно опрацьованого матеріалу). Враховується активність під час обговорення питань, що винесені на заняття; експрес-контроль під час аудиторних занять. Під час поточного і підсумкового контролю у процесі оцінювання ДРН враховуються підготовлені здобувачем та опубліковані наукові публікації у збірниках, які входять до фахових видань та/або матеріалів конференцій.
ДРН 2. Визначати і застосовувати ветеринарний супровід птахівництва в умовах особистих селянських господарств.	Рейтинговий контроль за 100-бальною шкалою оцінювання ЄКТС. Полікритеріальна оцінка поточної роботи здобувачів вищої освіти: опитування теоретичних питань, оцінка рівня знань, продемонстрованих на лабораторно-практичних заняттях; тест множинного вибору; самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань самостійної роботи здобувачів вищої освіти (результати тестування, підготовка презентацій, презентаційна доповідь самостійно опрацьованого матеріалу). Враховується активність під час

	обговорення питань, що винесені на заняття; експрес-контроль під час аудиторних занять. Під час поточного і підсумкового контролю у процесі оцінювання ДРН враховуються підготовлені здобувачем та опубліковані наукові публікації у збірниках, які входять до фахових видань та/або матеріалів конференцій.
ДРН 3. Виявляти ризики, розробляти та проводити заходи щодо діагностики, профілактики, лікування за заразних хвороб продуктивної птиці.	Рейтинговий контроль за 100-бальною шкалою оцінювання ЄКТС. Полікритеріальна оцінка поточної роботи здобувачів вищої освіти: опитування теоретичних питань, оцінка рівня знань, продемонстрованих на лабораторно-практичних заняттях; тест множинного вибору; самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань самостійної роботи здобувачів вищої освіти (результати тестування, підготовка презентацій, презентаційна доповідь самостійно опрацьованого матеріалу). Враховується активність під час обговорення питань, що винесені на заняття; експрес-контроль під час аудиторних занять. Під час поточного і підсумкового контролю у процесі оцінювання ДРН враховуються підготовлені здобувачем та опубліковані наукові публікації у збірниках, які входять до фахових видань та/або матеріалів конференцій.

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу				Рекомендована література ¹
	Аудиторна робота			Самостійна робота	
	Лк	П.з / семін. з	Лаб. з.		
Тема 1. Система ветеринарно-санітарних заходів для птахівничих господарств.			6	10	[4, 5, 9, 20]
Тема 2. Санітарна обробка об'єктів птахівництва (дезінфекція, дезінсекція та дератизація) та контроль якості обробки.			4	10	[8, 11, 12, 22, 24]
Тема 3. Гігієна утримання і годівлі продуктивної птиці.			4	10	[4, 19]
Тема 4. Експлуатація інкубаторіїв. Відбір і заготівля інкубаційних яєць.			4	10	[4, 9, 10]
Тема 5. Переміщення територією України інкубаційних та харчових яєць, добового молодняку,			4	10	[4, 9, 10]

¹Конкретне джерело із основної чи додатково рекомендованої літератури

молодняку і дорослої птиці.					
Тема 6. Інфекційні хвороби птиці (діагностика, лікування та профілактика).			4	12	[1, 2, 7, 11-18, 21, 25-27]
Тема 7. Інвазійні хвороби продуктивної птиці (діагностика, лікування та профілактика).			4	12	[8, 21]
Тема 8. Паразитози продуктивної птиці (діагностика, лікування та профілактика).			4	12	[8, 21]
Тема 9. Ветеринарне забезпечення виробництвом'яса птиці і харчових яєць.			4	10	[4-6]
Тема 10. Ветеринарне обслуговування продуктивної птиці в особистих селянських господарствах			4	10	[3, 9, 10]
Всього	150		44	106	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем під час аудиторних занять, консультацій)	Кількість годин	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати студент самостійно)	Кількість годин
ДРН 1. Визначати і застосовувати засоби і заходи охорони здоров'я тварин через забезпечення якості і безпечності сільськогосподарської продукції.	Розповідь теоретичних питань, пояснення, бесіда (евристична і репродуктивна), лекція, інструктаж. Лабораторно-практичні заняття в (навчально-науковій лабораторії ПЛР-діагностики, міжфакультетській навчально-науковій лабораторії електронної мікроскопії). Демонстрація методик проведення та результатів діагностичних досліджень, ілюстрація, спостереження. Використання технічних засобів навчання та проблемних ситуацій, екскурсії, заняття на виробництві, групові дослідження, використання навчальних та контролюючих тестів). Використання мультимедійних технологій, електронних таблиць, застосування методу аналізу конкретних ситуацій	15	Робота з книгою, конспектами лекцій, навчально-методичною літературою (читання, переказ, виписування, конспектування, виготовлення таблиць, графіків, опорних конспектів). Ознайомлення з інформацією офіційних сайтів за темою заняття чи окремим питанням (інструкція з профілактики та ліквідації інфекційного захворювання). Запам'ятовування теоретичного матеріалу, спостереження. Студент повинен застосовувати методи навчання за характером логіки пізнання (аналітичний, методи синтезу, індуктивний метод, дедуктивний метод, традуктивний метод). На основі вивченого і опрацьованого матеріалу самостійно генерувати думку під час теоретичного опитування, рішення ситуаційних завдань, диспутів, обговорень,	35

	(case-study), діалогове навчання, півробітництво студентів (кооперація).		бінарних занять, ділових та рольових ігор, групових досліджень). Використовувати мультимедійні технології, діалогове навчання, співробітництво студентів (кооперація).	
ДРН 2. Виявляти ризики, розробляти та проводити заходи, спрямовані на захист тварин за зоонозних хвороб.	Розповідь теоретичних питань, пояснення, бесіда (евристична і репродуктивна), лекція, інструктаж. Лабораторно-практичні заняття в (навчально-науковій лабораторії ПЛР-діагностики, міжфакультетській навчально-науковій лабораторії електронної мікроскопії). Демонстрація методик проведення та результатів діагностичних досліджень, ілюстрація, спостереження. Використання технічних засобів навчання та проблемних ситуацій, екскурсії, заняття на виробництві, групові дослідження, використання навчальних та контролюючих тестів). Використання мультимедійних технологій, електронних таблиць, застосування методу аналізу конкретних ситуацій (case-study), діалогове навчання, півробітництво студентів (кооперація).	15	Робота з книгою, конспектами лекцій, навчально-методичною літературою (читання, переказ, виписування, конспектування, виготовлення таблиць, графіків, опорних конспектів). Ознайомлення з інформацією офіційних сайтів за темою заняття чи окремим питанням (інструкція з профілактики та ліквідації інфекційного захворювання). Запам'ятовування теоретичного матеріалу, спостереження. Студент повинен застосовувати методи навчання за характером логіки пізнання (аналітичний, методи синтезу, індуктивний метод, дедуктивний метод, традуктивний метод). На основі вивченого і опрацьованого матеріалу самостійно генерувати думку під час теоретичного опитування, рішення ситуаційних завдань, диспутів, обговорень, бінарних занять, ділових та рольових ігор, групових досліджень). Використовувати мультимедійні технології, діалогове навчання, співробітництво студентів (кооперація).	35
ДРН 3. Визначати і застосовувати засоби і заходи охорони здоров'я тварин через раціональне застосування антибактеріальних та екологічно безпечних препаратів	Розповідь теоретичних питань, пояснення, бесіда (евристична і репродуктивна), лекція, інструктаж. Лабораторно-практичні заняття в (навчально-науковій лабораторії ПЛР-діагностики, міжфакультетській навчально-науковій лабораторії електронної	14	Робота з книгою, конспектами лекцій, навчально-методичною літературою (читання, переказ, виписування, конспектування, виготовлення таблиць, графіків, опорних конспектів). Ознайомлення з інформацією офіційних сайтів за темою заняття чи окремим питанням (інструкція з профілактики та	36

	<p>мікроскопії). Демонстрація методик проведення та результатів діагностичних досліджень, ілюстрація, спостереження. Використання технічних засобів навчання та проблемних ситуацій, екскурсії, заняття на виробництві, групові дослідження, використання навчальних та контролюючих тестів). Використання мультимедійних технологій, електронних таблиць, застосування методу аналізу конкретних ситуацій (case-study), діалогове навчання, півробітництво студентів (кооперація).</p>	<p>ліквідації інфекційного захворювання). Запам'ятовування теоретичного матеріалу, спостереження. Студент повинен застосовувати методи навчання за характером логіки пізнання (аналітичний, методи синтезу, індуктивний метод, дедуктивний метод, традиційний метод). На основі вивченого і опрацьованого матеріалу самостійно генерувати думку під час теоретичного опитування, рішення ситуаційних завдань, диспутів, обговорень, бінарних занять, ділових та рольових ігор, групових досліджень). Використовувати мультимедійні технології, діалогове навчання, співробітництво студентів (кооперація).</p>	
--	---	--	--

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Діагностичне оцінювання (зазначається за потреби)

5.2. Сумативне оцінювання

5.2.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
	Тематичне опитування	20 балів / 20 %	Щотижня
	Виконання завдань на лабораторно-практичних заняттях	20 балів / 20 %	Згідно з розкладу
	Тест множинного вибору	15 балів / 15 %	Впродовж 7-8 тижнів
	Доповідь з презентацією за тематикою самостійного вивчення дисципліни	45 балів / 45 %	Згідно з розкладу

5.2.2. Критерії оцінювання

Компонент ²	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно ³
Тематичне опитування	<12 балів	12-15 балів	15-18 балів	20 балів
	Студент може	Більшість вимог виконано, але окремі	Виконано усі вимоги завдання	Виконано усі вимоги завдання,

²Зазначити компонент сумативного оцінювання

³Зазначити розподіл балів та критерії, що зумовлюють рівень оцінки

	відтворити тільки окремі фрагменти з курсу.	складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання		продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми
Виконання завдань на лабораторно-практичних заняттях	<i><12 балів</i>	<i>12-15 балів</i>	<i>15-18 балів</i>	<i>20 балів</i>
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшу частину завдань виконано з використанням на основі основних теоретичних положень, студент з труднощами пояснює правила вирішення лабораторно-практичних завдань. Виконання індивідуальних контрольних завдань значно формалізовано, відсутнє глибоке розуміння роботи	Студент засвоїв основний матеріал, та розуміє і виконує лабораторно-практичні завдання, має пропозиції щодо напрямку їх вирішень. Розуміє основні положення, що є визначальними в курсі, може вирішувати подібні завдання тим, що розглядалися з викладачем, але допускає незначну кількість неточностей.	Здобувач реалізує теоретичний матеріал дисципліни при виконанні лабораторно-практичних робіт, здатен аналізувати та співставляти отримані результати на основі набутих з даної дисципліни знань, умінь, практичних навичок
Тест множинного вибору	<i>≤ 5 балів</i>	<i>6–9 балів</i>	<i>10–13 балів</i>	<i>14–15 балів</i>
	Студент дає правильну відповідь на декілька питань (≤ 33% правильних відповідей).	Студент має певні знання, передбачені в програмі дисципліни, володіє основними положеннями, що вивчаються і дає правильну відповідь на декілька питань (34–59% правильних відповідей).	Студент в загальному добре володіє матеріалом, знає основні положення матеріалу, і дає правильну відповідь на декілька питань (60–89 % правильних відповідей).	Студент демонструє повні й міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі дисципліни, правильно дає відповідь на питання тесту (90–100 % правильних відповідей).
Оформлення та	<i><9 балів</i>	<i>10-19 балів</i>	<i>20-39 балів</i>	<i>40–45 балів</i>

презентаційна доповідь самостійно опрацьованого матеріалу	Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни у студента відсутні. Студент не виконав самостійне опрацювання матеріалу.	Незважаючи на те, що програму навчальної дисципліни студент виконав, але окремі складові відсутні або недостатньо опрацьовані, студент працював пасивно.	Знає основні положення, що мають визначальне значення при виконанні самостійної роботи / індивідуальних завдань. Помилки у відповідях є не суттєвими.	Виконано усі вимоги, завдання, продемонстровано креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми.
---	---	--	---	---

5.3.Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Усний зворотній зв'язок після вивчення тем 1–3, 6–7	3 тиждень
2	Письмовий зворотній зв'язок після вивчення тем 4–5	8 тиждень
3	Письмовий зворотній зв'язок від викладача під час роботи над лабораторно-практичними завданнями	Протягом 1 тижня після виконання
4	Усний зворотній зв'язок від викладача після доповіді з презентацією за тематикою самостійного вивчення дисципліни	Протягом занять

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

Основні джерела

1. Ярчук Б.М., Вербицький П.І., Литвин В.П., та ін. Загальна епізоотологія. Біла Церква, 2002 - 656 с.
2. В.П.Литвин, А.Ф. Євтушенко та ін. Практикум із загальної епізоотології. К.: ВЦ НАУ, 2003 – 175 с.
3. Ветеринарно-санітарні вимоги утримання птиці в особистих селянських господарствах. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0042-07#Text>
4. Ветеринарно-санітарні правила для птахівницьких господарств і вимоги до їх проектування. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0565-01#Text>.
5. Ветеринарно-санітарні правила для суб'єктів господарювання (підприємств, цехів) з переробки птиці та виробництва яйце продуктів, правил ветеринарно-санітарної експертизи яєць свійської птиці. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0849-01#Text>
6. Ветеринарно-санітарні правила для боєнь, забійно-санітарних пунктів господарств та подвірного забою тварин. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-04#Text>
7. Визначення чутливості мікроорганізмів до антибактеріальних препаратів. Методичні вказівки. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0167282-07#Text>
8. Державний реєстр ветеринарних препаратів, кормових добавок, готових кормів та преміксів [Електронний ресурс] – Режим доступу http://vet.in.ua/menu/drugs.php?id_drugtype=7
9. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення». Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text>
10. Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів». Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text>
11. Інструкція «Ветеринарна дезінфекція, дезодорація, дезінсекція, дезінвазія, дератизація», схвалена та затверджена науково-методичною радою радою Державного департаменту ветеринарної медицини Міністерства аграрної політики України України, протокол № 3 від 11.01.2006 р.

12. Інструкція з проведення санітарної обробки - дезінфекції, дезінсекції та дератизації об'єктів птахівництва. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0813-07>
13. Інструкція з профілактики та ліквідації колібактеріозу птиці. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0784-18#Text>
14. Інструкція з профілактики та ліквідації псевдомонозу птиці. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1188-09#Text>
15. Інструкція з профілактики та ліквідації сальмонельозу птиці. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1344-16#Text>
16. Інструкція з профілактики та ліквідації стрептококозу птиці. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0981-10#Text>
17. Інструкція з профілактики та ліквідації стафілококозу птиці. Доступно: <https://ips.ligazakon.net/document/RE16600>
18. Правила передзайного ветеринарного огляду тварин і ветеринарно-санітарної експертизи м'яса та м'ясних продуктів тваринництва. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0524-02#Text>
19. Птахівничі підприємства. ВНТП – АВПК – 04.05. Доступно: https://lugdpss.gov.ua/images/bezpechnist_veterynariya/Pidpryyemstva-ptakhi_vnytstva-VNTP-APK-04.05.pdf
20. Якубчак О.М. та ін. (2012). Настанова з належної виробничої та гігієнічної практики (GMP/GHP) виробництва м'яса. *Методичні рекомендації*, 56 с.

Допоміжна

21. Зон Г. А. Патологоанатомічний розтин тварин / Г. А. Зон, М. В. Скрипка, Л. Б. Івановська. ; під ред. Г.А. Зона. – Донецьк : ПП Глазунов Р.О., 2009. – 189 с.

Методичне забезпечення

22. Головка А.М. та ін (2020). Методичні рекомендації з визначення віруліцидної активності та контролю дезінфікуючих засобів у ветеринарній галузі. *Методичні рекомендації*, 32.
23. Коцюмбас Я.І. (2009). Комплексна оцінка впливу ветеринарних препаратів на морфофункціональний стан імунної системи. *Методичні рекомендації*, 63.
24. Гаркавенко Т.О. та ін. (2016). Методичні рекомендації щодо контролю санітарного стану виробництва, реалізації та якості дезінфекції, які підлягають ветеринарному нагляду. *Методичні рекомендації*, 38 с.
25. Литвиненко В.М. Вакцинопрофілактика захворювань птахів. Навчальний посібник, 2016.
26. Кассіч В.Ю., Ребенко Г.І. Антимікробна терапія при інфекційних захворюваннях тварин. Навчальний посібник. - Суми, 2013 рік - 50 с.
27. Ребенко Г.І., Байдевятов Ю.А. Пробиотики та біотерапія. Методичні вказівки — Суми, 2014 рік. — 28 с.

Інші джерела

- Сайт державної ветеринарної та фітосанітарної служби: <http://www.vet.gov.ua/>
 Сайт МЕБ : <http://www.oie.int/>
 Сайт Держпродспоживслужби <http://www.consumer.gov.ua>